

ASYA ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
THE JOURNAL OF ASIAN STUDIES

Cilt / Volume : 1
Sayı / Issue : 1
Güz / Autumn 2017

ISSN: 2602-2966

Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, Hakemli Süreli Yayıncıdır
Bahar ve Güz olmak üzere yılda iki kez yayımlanır.
The Journal of Asian Studies International Social Science, Peer-review Published
Spring and Autumn to be published two times a year.

KURULUŞ - ESTABLISHMENT
2017

ASYA ARAŞTIRMALARI DERĐİŐİ
Cilt: 1 Sayı: 1 GÜZ/2017 ISSN: 2602-2966

**Gazi Üniversitesi Asya Çalışmaları Uygulama
ve Araştırma Merkezi Adına Sahibi**
Prof. Dr. İbrahim USLAN
Gazi Üniversitesi Rektörü

Kurucu

Prof. Dr. Varis ÇAKAN

Editörler

Prof. Dr. Varis ÇAKAN
Prof. Dr. Fatma AÇIK
Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK
Yrd. Doç. Dr. Aysun DEMİREZ GÜNERİ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Dr. Sinan DEMİRTÜRK

İngilizce Editörü

Dr. Oğuzhan BİLGİN

Sekreteryaya

Döndü AKIN

Stajyer Öğrenci

Manolya PAKER

Kapak ve Sayfa Tasarımı

Can ÖZÇİÇEK

Baskı ve Cilt

Gazi Üniversitesi Matbaa İşletmesi ve Ahşap İmalathanesi Müdürlüğü

Sertifika No

0105846

Yazışma ve Haberleşme Adresi

Gazi Üniversitesi Asya Çalışmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi
Gazi Üniversitesi Rektörlük Kampüsü
06500 Teknikokullar/ANKARA / Tel:0312-2023787

E-Posta: asyam@gazi.edu.tr / **Web Sitesi:** asyam.gazi.edu.tr

E-dergi: asyaarastirmalari.gazi.edu.tr

Asya Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanan makalelerin yayımcının yazılı izni olmadan bir kısmı veya tamamı herhangi bir yolla çoğaltılamaz ve elektronik ortama aktarılamaz. Makalelerdeki düşünce, görüş, varsayımlar eser sahiplerine aittir; Gazi Üniversitesi sorumlu tutulamaz.

THE JOURNAL OF ASIAN STUDIES
Volume: 1 Issue: 1 AUTUMN/2017 ISSN: 2602-2966

On Behalf Of Gazi University,
Center Of Asian Studies
Prof. Dr. İbrahim USLAN
Rector of Gazi University

Founder
Prof. Dr. Varis ÇAKAN

Editors
Prof. Dr. Varis ÇAKAN
Prof. Dr. Fatma AÇIK
Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK
Yrd. Doç. Dr. Aysun DEMİREZ GÜNERİ

Desk Editor
Dr. Sinan DEMİRTÜRK

English Editor
Dr. Oğuzhan BİLGİN

Secreteria
Döndü AKIN

Student Inturn
Manolya PAKER

Cover and Page Design
Can ÖZÇİÇEK

Printing and Binding
Gazi Üniversitesi Matbaa İşletmesi ve Ahşap İmalathanesi Müdürlüğü

Certificate No
0105846

Correspondence and Communication
Gazi University Asian Studies Application and Research Center
Gazi University Main Campus
06500 Teknikokullar/Ankara/TURKEY / Tel:+ 90-312-2023787
E-Mail: asyam@gazi.edu.tr / **Web Site:** asyam.gazi.edu.tr
E-Journal: asyaarastirmalari.gazi.edu.tr

Some or all of the articles published in the Journal of Asian Studies can not be reproduced in any way and transmitted electronically without the written permission of the publisher. The ideas, opinions, assumptions in the works belong to the owners of the works; Gazi University can not be held responsible.

Yayın Kurulu/Editorial Board

- Prof. Dr. Abdullah GÜNDOĞDU Ankara Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Abdürreşit Celil KARLUK Yıldırım Beyazıt Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Ahmet TAŞAĞIL İstanbul Yeditepe Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Alikram ABDULLAYEV Devlet İdarecilik Akademisi/Azərbaycan
Prof. Dr. Alimcan İNAYET Ege Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Elman NESİROV Devlet İdarecilik Akademisi
Prof. Dr. Fatma AÇIK Gazi Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN İstanbul Medeniyet Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Hakan KIRIMLI Bilkent Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Hale ŞIVGIN Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Hiroaki HUZIE Osaka Üniversitesi Öğretim Üyesi/Japonya
Prof. Dr. İbrahim MARAŞ Ankara Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. İlhami DURMUŞ Gazi Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV Semerkant Üniversitesi/Özbekistan
Prof. Dr. Kâzım SARIKAVAK Gazi Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Konuralp ERCİLASUN Gazi Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. M.Öcal OĞUZ Gazi Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK Gazi Üniversitesi /Türkiye
Prof. Dr. Mehmet ŞAHİNGÖZ Gazi Üniversitesi /Türkiye
Prof. Dr. Patrik K.MEYER Universitas Muhammadiyah Yogyakarta/Endonezya
Prof. Dr. Refik TURAN Gazi Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Salim KOCA Gazi Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Takashi OSAWA Osaka Üniversitesi/Japonya
Prof. Dr. Timur KOCAOĞLU Michigan State University/ABD
Prof. Dr. Varis ÇAKAN Gazi Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Üçler BULDUK Ankara Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Zeynep BAĞLAN ÖZER Gazi Üniversitesi/Türkiye
Doç. Dr. Giray FİDAN Gazi Üniversitesi/Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Gülcemal JORAYEVA Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi/Kazakistan
Doç. Dr. Mürteza HASANOĞLU Devlet İdarecilik Akademisi/Azərbaycan
Yrd. Doç. Dr. Aysun DEMİREZ GÜNERİ Gazi Üniversitesi/Türkiye
Yrd. Doç. Dr. Dinmukhamed KELESBAYEV Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi/Kazakistan
Dr. Sinan DEMİRTÜRK Gazi Üniversitesi/Türkiye
Dr. Kim HYUN –Sook Kuzeydoğu Asya Tarih Vakfı/Güney Kore
Dr. Behruz BEKBAİY Allameh Tabataba'i Üniversitesi Öğretim Üyesi/İran
Dr. İrina KAYAN-POKROVSKAYA/ Ukrayna

Bu Sayının Hakemleri/Referee Of This Issue

- Prof. Dr. Abdullah GÜNDOĞDU
Prof. Dr. Abdürreşit Celil KARLUK
Prof. Dr. Ahmet TAŞAĞIL
Prof. Dr. Güray KIRPIK
Prof. Dr. Konuralp ERCİLASUN
Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK
Prof. Dr. Refik TURAN
Prof. Dr. Salih ÇEÇEN
Prof. Dr. Üçler BULDUK
Doç. Dr. Bekir Tümen SOMUNCUOĞLU
Doç. Dr. Erdal AKSOY
Doç. Dr. Erdinç YAZICI
Doç. Dr. Giray FİDAN

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Eski Orta Asya'da Tabiat, İklim, İnsan Unsuru <i>The Elements of Nature, Climate and Human in Ancient Central Asia</i> Prof. Dr. Salim KOCA	1
Bozkır Kültür Çevresinde At, Göçer-ev ve Demir <i>The Horse, Nomadic Dwelling and Iron in the Context of the Steppe Culture</i> Prof. Dr. İlhami DURMUŞ	19
Yeni İpek Yolu Projesi: Beklentiler Sorunlar ve Gerçekler <i>The New Silk Road Project: Expectations, Problems and Truths</i> Prof. Dr. Varis ÇAKAN	35
<i>The Analysis Of The Constitutional Amendments And Discussions On The 2017 Presidential System Referandum As An Example For The Problems Of Turkey Political Culture</i> Dr. Oğuzhan BİLGİN	53
Çin İstihbaratı; Deskriptif Bir Bakış <i>Chinese Intelligence: A Descriptive View</i> Arş. Gör. Kadir Ertaç ÇELİK	67
Türkmenistan'daki Sivil Savaş <i>Civil War in Turkmenistan</i> G.İ. KARPON. Çeviren/Translator: Gurbangeldi GUTLIYEV	75
Uluslararası Hukuk Bakımından Çin'in Uygur Özerk Bölgesi'ndeki Politikasına Bir Bakış <i>In terms Of International Law; An Overview Of China's Politics on the Uyghur Autonomous Region</i> Manolya PAKER	93
TANITMALAR / REWIEWS	
ÜLKE TANITIMI: Geçmişten günümüze Çin <i>Country Presentation: From Past to Present China</i> Prof. Dr. Varis ÇAKAN	111
KİTAP TANITIMI: Nobel İktisat Ödüllü Ronald Coase ve Ning Wang'ın Kaleminden "How China Became Capitalist? Çin Nasıl Kapitalist Oldu?" İsimli Eser Üzerine <i>Book Introduction: "How China Became Capitalist?" by Awarded the Nobel Prize Ronald Coase and Ning Wang's</i> Arş. Gör. Yasemin İŞİK	131
Asya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin 2017 Yıllık Faaliyetleri 2017 <i>Annual Activities of Asian Studies Application and Research Center</i> Volkan TİRYAKİOĞLU	139

SUNUŞ

Gazi Üniversitesine bağlı olarak 2011’de kurulan ve Orta Doğu ve Orta Asya Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi olarak faaliyet gösteren merkezimiz görülen lzüm zerine 30 Temmuz 2017’de Resmi Gazete’de yayımlanan yeni yönetmelik ile *Asya alışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi* adını almış ve çalışmalarına devam etmektedir. Merkezimiz Asya sınırları içinde yer alan tüm bölgelere yönelik araştırmalar yapmak, Asya lkelerinin çeşitli üniversitelerinde faaliyet göstermekte olan araştırma ve uygulama merkezleri ile birlikte araştırma ve geliştirmeye yönelik projeler üretmek, yürütmek ve uygulamak, niversite çatısı altında faaliyet göstermekte olan tüm sosyal ve beşeri bilimler bölümlerine çalışma alanlarıyla ilgili kaynak temin etmek ve akademik destek vermek, Asya lkelerindeki benzer araştırma kurumları arasında disiplinler arası bir yaklaşımla araştırma yapmak, Asya ile ilgili tarihi ve güncel olayları akademik bir bakış açısıyla değerlendirerek kamuoyuna takdim etmek, güncel bilgileri toplayarak değerlendirmek, uygun görülen araştırma sonuçlarını ve uzmanlar tarafından hazırlanan güncel raporları Türk ve dünya kamuoyuyla paylaşmak suretiyle Türkiye ile Asya lkeleri arasında karşılıklı güven duygularını geliştirmek, ortak tarihi miraslarımıza birlikte sahip çıkmak, ve korumak amacıyla hareket eden merkezimiz, Asya ile ilgili düzenli olarak yapmakta olduğu uluslararası kongreler, sempozyumlar konferans ve panelleri sürdürmekle birlikte Asya’nın tarih, coğrafyası, kültürü ve arkeolojisi gibi tüm sosyal ve beşeri bilim alanları ile ilgili konuların araştırıldığı, tartışıldığı ve analiz edildiği *Gazi Üniversitesi Asya Araştırmaları* adlı Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi çıkarmaya karar vermiş ve elinizdeki bu Gz 2017 sayısıyla yayın hayatına başlamıştır.

Geçmişten günümüze kadar Asya ile ilgili olarak yazılan kaynaklardan, arkeolojik bulgulardan ve doğrudan ana kaynakların işığında yapılan araştırma eserlerinden yararlanmak suretiyle Asya’daki devletler ve akraba topluluklarının tarihini, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel hayatını, tarihi süreç içinde dünya medeniyetlerine katkılarını, Asya’daki millet ve toplulukların dünyanın diğer kıtalarındaki milletler ve topluluklar ile olan ilişkilerini ve bu ilişkilerde yaşanan tarihi ve güncel sorunları bilimsel yöntemlerle inceleyerek çözüm yollarını ortaya koyan makalelere, her sayıda bir Asya lkesi ile Asya ile ilgili olarak neşredilen uluslararası ne sahip bir kitap tanıtımına yer vereceğimiz dergimiz şuan için yılda iki defa yayınlanan uluslararası hakemli bilimsel bir dergidir.

İlk sayımızda Prof. Dr. Salim KOCA’nın kaleme aldığı “*Eski Orta Asya’da Tabiat, İklm, İnsan Unsuru*” başlıklı makalesine, Prof. Dr. İlhami DURMUŞ’un kaleme aldığı “*Bozkır Kültür evresinde At, Ger-ev ve Demir*” başlıklı makalesi, Prof. Dr. Varis ÇAKAN’ın kaleme aldığı “*Yeni İpek Yolu Projesi: Beklentiler Sorunlar ve Gerçekler*” başlıklı makalesi, Dr. Oğuzhan BİLGIN’in kaleme aldığı “*The Analysis Of The Constitutional Amendments And Discussions On The 2017 Presidential System Referandum As An Example For The Problems Of Turkey Political Culture*” başlıklı makalesi, Araştırma Görevlisi Kadir Erta ÇELİK’in kaleme aldığı “*Çin İstihbaratı; Deskriptif Bir Bakış*” başlıklı makalesi, G.İ.KARPOV’un kaleme aldığı ve 1919-1920 yıllar arasındaki Türkmenistan’daki iç savaşın konu edildiği

“Türkmenistan’da Sivil Savaş” başlıklı makalesi ile Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü öğrencisi Manolya PAKER’in kaleme aldığı *“Uluslararası Hukuk Bakımından Çin’in Uygur Özerk Bölgesi’ndeki Politikasına Bir Bakış”* başlıklı makalesi yer almaktadır. Kıymetli zamanlarını ayırıp makale göndermek suretiyle dergimizin ilk sayısına katkıda bulunan kıymetli bilim insanlarına huzurunuzda teşekkür eder ve dergimize katkı sağlamaya devam etmelerini istirham ediyoruz.

Dergi editörlüğü olarak dergimizin her sayısında bir Asya ülkesine ağırlık vermeyi ve o ülkeyi tanıtmayı düşündük ve bu ilk sayımızda 21.yüzyılın en büyük ekonomik ve kültür projesi olan Yeni İpek Yolu Projesi’nin mimarı ve lokomotif gücü olan Çin ile ilgili makalelere ağırlık verdik ve ülke olarak da Çin’i tanıtmaya çalıştık.

Bu vesile ile değerli bilim insanlarının ve okuyucularımızın yayın hayatına yeni başlayan Gazi Üniversitesi Asya Araştırmaları Dergisi’ne katkılarını bekler, birbirinden kıymetli yazar ve saadetler getirmesini dileriz.

Editörler Kurulu

PRESENTATION

Established in 2011 in the Gazi University and operating as Research and Application Center for Middle East and Central Asia Studies has decided to implement the new regulation published on the Official Journal on July 30, 2017 and continues to work as the *Asian Studies Application and Research Center*. Our Center conducts research on all regions within the Asian borders, produces, conducts and implements projects for research and development together with research and application centers operating in various Universities of Asian Countries and works with all the social and human sciences departments operating with the universities to provide relevant resources and academic support, to conduct research among similar research institutions in Asian countries through an interdisciplinary approach, to evaluate the historical and current incidents related to Asia with an academic view, to present it to the public, to collect and evaluate current information so our center has decided to publish "*Gazi University The Journal of Asian Studies*" the International Journal of Social Sciences has started publishing this issue in Fall 2017.

We publish our articles with the history, political, social, economic and cultural life of Asia's states and relatives in Asia, their contributions to the world's civilizations and Asia in the historical process, through the use of research sources made from the past to the present in relation with Asia through archaeological finds and direct research of the main sources. We publish promotion of a book with an international reputation about Asian country by examining the relations between nations and communities in the world and their historical and current problems through scientific methods. This journal is an internationally recognized scientific journal published twice a year.

The articles of this first issue are, "*Nature, Climate, Human Element in Ancient Middle Asia*" by Prof. Dr. Salim KOCA, "*The Horse, Nomadic Dwelling and Iron in the Context of the Steppe Culture*" by Dr. İlhami Durmuş, "*New Silk Road Project: Expectations, Problems and Truths*" by Varis ÇAKAN, "*The Analysis Of The Constitutional Amendments And Discussions On The 2017 Presidential System Referandum As An Example For The Problems Of Turkey Political Culture*" by Dr. Oğuzhan BİLGİN, "*China Intelligence: A View of Deskriptive*" by Research Assistant Kadir Ertaç ÇELİK, about civil war in Turkmenistan between 1919-1920 "*Civil War in Turkmenistan*" by G. İ.KARPOV, "*In terms Of International Law; An Overview Of China's Politics on the Uyghur Autonomous Region.*" by the student of Gazi University International Relations Department Manolya PAKER. We would like to thank you precious scientists who contributed to the first issue of our journal by posting precious time and posting articles, and we would like to ask you to continue contributing to our journal.

As editors of the journal, we decided the emphasis of an Asian country in every issue and to introduce that country and we have focused on the articles about China which is the architect and locomotive power of the New Silk Road Project which is the biggest economic and cultural project of the 21st century. We also introduced the China.

We hereby invite the precious social scientists, academics and readers to Gazi University Journal of Asian Studies, which has just started publishing life, and we wishes to bring precious writers.

Editors Board

**YENİ İPEK YOLU PROJESİ:
BEKLENTİLER SORUNLAR VE GERÇEKLER**
The New Silk Road Project: Expectations, Issues and Actualities

Varis ÇAKAN*

Özet

Temeli Milattan önceki birinci yüzyılda atılan, Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlayan kadim ticaret ve baharat yoluna insanlar bugün İpek Yolu demektedirler "İpek Yolu" adını almasının nedeni ise bu güzergâh üzerinde yoğun bir ipek taşımacılığının yapılmasındandır İpek Yolu tarihten beri doğu ile batının ticari ve kültür ilişkilerinde çok önemli rol oynamıştır Tarihi İpek Yolu'nun dünya ticaretindeki etkisini yitirmesinden yaklaşık iki buçuk asır sonra yani 21.yüzyılda küreselleşme ile birlikte gelişmekte olan ülkeler deniz yoluna alternatif olarak karadan yeni ticaret yollarını açmak için çalışmaya başladılar ve tarihi İpek Yolu'nun yeniden canlandırılması gündeme geldi. Bu konuda en etkili olan ülkelerin başında hiç şüphesiz Çin gelmektedir Bu makalede Çin Cumhurbaşkanı Xi Jin-ping'in 7 Eylül ve 3 Ekim 2013'te Kazakistan'ın Nur Sultan Nazarbayev Üniversitesi ile Endonezya Parlamentosunda yaptığı konuşmalarında ortaya koyduğu 21.yüzyılın en büyük kültür ve ekonomi projesi olan Yeni İpek Yolu Projesi ve söz konusu projenin Türkiye ayağını oluşturan Orta Koridor Girişimi tarihi ve güncel bilgilerin ışığında farklı yönleriyle değerlendirilmektedir

Anahtar Kelimeler: *Bir Kuşak Bir Yol, Yeni İpek Yolu, Orta Koridor Girişimi, Çin, Türkiye.*

Abstract

The road that people name the Silk Road today is a belt of trade and spice which connects Asia and Europe since the first century BC. The reason why it was named "Silk" comes from intensive silk trade along its route. Since its early history, the Silk Road played an important role in cultural and commercial relations between the East and the West. Nearly two and a half centuries after the Silk Road lost its influence in world trade in the 21st century, along with globalization developing countries began to work to open new trade routes overland as alternatives to maritime trade and the revival of the historical Silk Road was brought to agenda as a reasonable idea. In this issue, China comes to the forefront among the related countries. In this article, the largest cultural and economic project of the 21st century The New Silk Road which was underlined in Chinese president Xi Jinping's speeches on 7th September and 3rd October 2013 in Nursultan Nazarbayev University of Kazakhstan and in the Indonesian Parliament, and its branch in Turkey which is called Middle Corridor Initiative will be analyzed from different perspectives in the view of current information.

* Pro. Dr. Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, varis@gazi.edu.tr

Keywords: One Belt One Road, New Silk Road, Middle Corridor Initiative, China, Turkey.

Giriş

Temeli Milattan önceki birinci yüzyılda atılan, doğu ile batının yaklaşık 17 asırdan fazla kullandığı ticaret yolu için Alman coğrafyacı Ferdinand von Richthofen'in ilk olarak 1877'de "İpek Yolu" tabirini kullanmasıyla Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlayan kadim ticaret ve baharat yoluna insanlar bugün İpek Yolu demektedirler (Tezcan, 2014, s.97). Tarih kayıtlarına baktığımızda birçok uygarlığın bu yolun kontrolünü ele geçirmek için birbiriyle kıyasıya mücadele ettiğini görüyoruz ve oldukça uzun bir süre söz konusu yolun kontrollü ve güvenliği Türkler tarafından sağlanmıştır.

Doğu'da bugünkü Çin'in başkenti Xi-an'dan başlayarak bugünkü Doğu ve Batı Türkistan'dan geçip Afganistan, İran ve Anadolu'ya ve Anadolu'dan Avrupa'ya bağlanan Dünyanın en uzun ve en eski ticaret yolu, 18.yüzyılın ortalarına kadar doğu ve batı toplumlarının ekonomik ve kültür hayatını zenginleştirmiştir. Uzakdoğu'nun ipek, dokuma ve kıymetli madenleri ile Hindistan'ın Baharatları bu yol üzerinden batıya ulaştığı için yol üzerinde kurulan medeniyetler karşılıklı yapılan ticaret sayesinde zenginliklerine zenginlik katmıştır. Çinliler eski Mısırlılara ve Romalılara ipek satarlarken ulaşımlarını kervanlarla sağlamışlardı. İpek yolu güzergâhları üzerine yapılan kervan saraylar adeta doğu batı toplumunun birbiriyle tanışıp kaynaştığı ticaret ve kültür merkezleri olmuştur.

Ortaçağda Müslüman Türk devletlerinin güvenliği sağlamasıyla Çin'in tarihi başkenti Xi-an'dan hareket eden kervanlar He-xi koridorundan geçtikten sonra bugünkü Doğu Türkistan'ın Turfan şehri üzerinden geçip Kaşgar'a gelirlerdi. İpek yolu üzerindeki konumu ve öneminden dolayı "İpek Yolu'nun incisi" olarak adlandırılan Kaşgar İpek Yolunun en büyük merkezi idi. Doğudan tek hat halinde gelen İpek Yolu Kaşgar'dan sonra iki kola ayrılmakta idi. Biri Hindikuş dağlarını geçerek Afganistan ve Türkmenistan üzerinden Hazar denizine, diğeri Karakurum dağlarından geçerek yine Horasan ve İran üzerinden Anadolu'ya, sonra deniz yolu üzerinden Akdeniz ve Karadeniz limanlarından veya Trakya üzerinden karayoluyla Avrupa'ya giderlerdi.

Tarihi İpek Yolu, yukarıda belirttiğimiz gibi sadece ticaret yolu olarak kullanılmıyordu. Aynı zamanda kervanlar ve kervansaraylarıyla Doğu ve Batı kültürünün kaynaştığı yer olmuştu. Açıldığından ta ki işlevselliğini kaybedinceye kadarki yüzyıllar boyunca geçtiği bölgelerde yaşayan devlet ve milletlerin çeşitli kültürlerinin, dinlerinin ve ideolojilerinin tesirlerinin binlerce kilometrelere kadar ulaşmasını sağladığından bize olağanüstü tarihsel ve kültürel etkileşimi miras bırakmıştır diyebiliriz.

Tarihi İpek Yolu denizler ve okyanuslar üzerine kurulu olduğu coğrafi keşifler yapılanaya kadar yani deniz yolunun açılmasına kadar kullanılan dünyanın en büyük ticaret yolu olmuştu. Günümüzde ise tarihi İpek Yolu ticaret yolu olmaktan çok turistik yol olmuş ve eski kervan saraylarının yeri adeta üstü açık müzelere dönüşmüş vaziyette kalmıştı.

Tarihi İpek Yolu'nun dünya ticaretindeki etkisini yitirmesinden yaklaşık iki buçuk asır sonra küreselleşme ile birlikte gelişmekte olan ülkeler deniz yoluna alternatif olarak karadan yeni ticaret yollarını açmak için çalışmaya başladılar ve tarihi İpek Yolu'nun yeniden canlandırılması gündeme geldi. Bu konuda en etkili olan ülkelerin başında hiç şüphesiz Çin gelmektedir.

Çin'in Yeni İpek Yolu Girişimi

Çin, 1978'de Deng Xiao-ping'in yola koyduğu "Reform ve Dışa açılım" politikalarıyla ekonomik bir kalkınma sürecine girdi (Ronald Coase, Ning-wang, 2015, s.80-85). Çin dış dünyaya açılarak teknoloji ve sermayenin yanı sıra piyasa ekonomisi fikrini ve pratiğini benimsedi ve uygulamaya koydu. Deng'in ekonomide uyguladığı liberal politikalar neticesinde Çin 1980'li yıllarda ekonomide yükselmeye başladı. Çin Halk Kongresi dışa yönelik olarak neo-liberal döneme geçiş sürecinde izlenecek barışçıl politikalar belirledi. 1990'lı yıllar da bu politikaların sonuçlarını almaya başladı.

2000'li yıllar Çin'in dünya üretim merkezi haline geldiği yıllardır. Özellikle 2008'deki küresel ekonomik krize kadar Çin çift haneli büyüme rakamlarını sürdürdü. 2008 sonrası eski hızına dönse de 2011 yılından itibaren ciddi iniş çıkışlar yaşanmaya başladı. Çin artık yeni bir kalkınma modeli uygulamaya karar verdi. "Bir Kuşak Bir Yol" olarak da bilinen Yeni İpek Yolu Projesi tam da Çin'in büyüme hızının yavaşladığı ve iç tüketimin canlandırılması gibi tartışmaların ortaya çıktığı bir dönemde Çin devlet başkanı Xi Jin-ping tarafından dünyaya duyuruldu (<http://www.gov.cn>, <http://history.mofcom.gov.cn/?newchina>, Erişim:20.12.2017).

Yeni İpek Yolu Projesi'ni Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, ilk kez 7 Eylül 2013 tarihinde Kazakistan Nazarbayev Üniversitesi'nde yaptığı bir konuşmada: "Avrasya bölgesindeki bütün ülkeler arasındaki ekonomik bağlantıları daha da yoğunlaştırmak, karşılıklı işbirliğini daha da derinleştirmek ve gelişme için daha geniş bir ufuk açmak, yaratıcı bir ruhla ülkelerarası işbirliği modelini geliştirerek İpek Yolu Ekonomik Kuşağı'nın ortaklaşa oluşturulabileceğini" ortaya koydu (白光裕, 2015). Daha sonra yine Çin devlet başkanı Xi Jin-ping, 3 Ekim 2013'te Endonezya Parlamentosu'ndaki konuşmasında "Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN) ile denizcilik alanında işbirliğini güçlendirerek, Çin hükümeti tarafından kurulan Çin-ASEAN ülkeleri Deniz İşbirliği Fonundan yararlanmak suretiyle iyi bir deniz ortaklığı ge-

liştirip birlikte 21.yüzyıl Deniz İpek Yolunu Kurmayı” gündeme getirir (http://www.fmprc.gov.cn/web/ziliao_674904/zt_674979/dnzt_674981/qtzt/ydyl_675049/zyxw_675051/t1084354.shtml, Erşim:20.12.2017). Böylece bugün asrın projesi olarak tanımlanan “Yeni İpek Yolu Projesi ” ortaya çıkmış oldu.

“Bir Kuşak ve Bir Yol” tabiri yukarıda belirtildiği gibi Çin Cumhurbaşkanı Xi Jin-ping’in ortaya koymuş olduğu “İpek Yolu Ekonomik Kuşağı” ve “21.yüzyıl Deniz İpek Yolu” projelerinin kısaltmasından oluşuyor. Söz konusu Projeye Avrupa ve Asya’daki 65 ülkenin birbirine bağlanması hedefleniyor. Projeye dâhil edilmek istenen ülkeler dünya nüfusunun yaklaşık 63%’ini oluşturuyor. Bu projeye karadan ve denizden Doğu Asya, Orta Asya, Afrika, Batı Asya ve Avrupa’nın alt yapı çalışmalarına öncelik verilmek koşuluyla, çok boyutlu, çok sıralı ve karma bağlana bilirliliğinin artırılması amaçlanmaktadır (Ergünsü, 2017, s.99).

Bazı uzmanlar güzergâhta bulunan ülkelerin küresel ekonomiyle entegrasyonunun sağlanacağını ve ülkelerdeki iç refahın artacağını savunmakla birlikte güzergâh üzerindeki ülkelere sermaye akışının sağlanacağını ve bu ülkelerde istihdamın artırılmasında önemli rol oynayacağını ileri sürerken yine bazı uzmanlar Çin’in bu projeye bir bakıma Rusya’nın da desteği ile Soğuk Savaş sonrası ABD’nin liderliğine dayalı tek kutuplu dünya düzenine karşı çok kutuplu/çok merkezli bir dünya düzenini oluşturmayı hedeflediğini de hatırlatmaktadır.

Çin’in Bir Kuşak Bir Yol Girişimini başlatmasının birkaç nedeni olup bunların başında Çin’in ekonomisinin yavaşlaması, üretim fazlası sorununu çözmek için Çin mallarının dünya pazarlarına ulaştırılması, gün geçtikçe artan enerji ihtiyacını güvenli yollardan sağlamak, Amerika Birleşik Devletlerinin yeni stratejisini Asya Pasifik bölgesine kaydırmasıyla Çin’in Doğu ve Güneydoğu Çin denizlerinde kuşatılması, Amerika’nın Çin’i kontrol etme amacıyla oluşturduğu Trans Pasifik Ortaklığı (TPP) ve Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTIP) gibi ticaret bölgelerinin Çin ekonomisini olumsuz etkilemesi gelmektedir (Akkaya, 2014, s.7).

Bir Kuşak Bir Yol ve Yeni İpek Yolu Projesi'nin Hayata Geçirilmesindeki Beklentiler

2016 yılında resmi rakamlara göre yüzde 6.7 ile son 26 yılının en düşük seviyesine inen Çin Yeni İpek Yolu Projesi ile ihracatını arttırarak ekonomideki dönüşümün ivme kazanmasını amaçlamıştır.

2012'den sonra Çin'de üretilen ürünlerin ihracatı azalmış, ülke içinde tüketilemiyordu. Demir çelik, otomobil, gemi inşası ve düzcam üretim fazlası olan büyük sektörler iflasın eşiğine gelmişti. Dolayısıyla, Çin ülke içinde ve dışında güçlü olduğu sektörlerde yapacağı yatırımlar ile üretim fazlasını eriterek ekonomisini rahatlatmak, Çin menşeli ürünlerin uluslararası pazarlara ulaştırma beklentisi içindedir. Söz konusu proje ile Çin ürünlerini üç kıtadaki pazarlara ulaştırmayı hedeflemekle birlikte Orta Asya, Ortadoğu, Güney Asya ve Afrika'dan Çin'e gidecek olan enerji koridorunu da garanti altına almak istemektedir. Bu bakımdan Orta, Güney ve Batı Asya ülkeleriyle ilişkilerde Doğu Türkistan Bölgesi, Kuzey Asya (Moğolistan ve Rusya) ile olan ilişkilerde İç Moğolistan Bölgesi hayati önem taşımaktadır.

Bilindiği gibi Çin enerji ihtiyacının önemli bir kısmını Güneybatı Asya ve Afrika'dan temin etmektedir. Uluslararası Enerji Ajansı'nın verilerine göre 2035 yılına kadar Çin'in ham petrol ithalatının ikiye katlanacağı ön görülmektedir (Ergünsü, 2016, 19). Çin söz konusu bölgelerden temin edeceği enerji taşıma rotalarında özellikle Malakka Boğazı'nda karşılaştığı sorunlar ve ileride yine karşılaşılabileceği olası engellerden dolayı alternatif yol arama ihtiyacı duyar. Çin bu amaçla enerji kaynaklarının olduğu Güneybatı Asya ülkelerini Orta Asya'ya Orta Asya'yı da Çin ile karadan bağlayan Bir kuşak projesini başlatmıştır. Bununla birlikte Kuşak üzerindeki en önemli şehir olan Doğu Türkistan'ın Kaşgar şehri ile Pakistan'ın Gwadar limanını bağlamak için, 46 milyar Amerika doları yatırım yatırarak Kaşgar –Gwadar Ekonomik Koridorunu açar. Çin bu koridor ile enerji kaynaklarına erişim güvenliğini sağlayabileceğini düşünmektedir (Miller, 2017, s.243).

Bir Kuşak Bir Yol Projesi sayesinde Çin'in Bir Kuşak Bir Yol güzergahında bulunan henüz yakın ilişkiler kuramadığı birçok ülkeyle bu sebeple ilişkilerini güçlendirerek dünyadaki gücünü ve etkinliğini arttırma beklentisi içinde olduğu görülmektedir.

Çin'in doğusu ile batısı arasındaki gelişmişlik farkı Yeni İpek Yolu Projesinin gündeme gelmesindeki önemli sebeplerin biri olup, Çin bu farkı kapatmak için 1999'da "Batıyı Kalkındırma" (西部大开发) sloganıyla ülkenin batısının gelişmesi için altyapı yatırımlarını arttırarak bölgelerarası gelişmişlik farkını azaltmıştır (<http://www.chinabusinessreview.com/economic-development-policies-for-central-and-western-china/>, Erşim:23.12.2017). Ancak Çin toprağının 6/1'ni teşkil eden Doğu Türkistan olarak da bilinen Uygur Özerk Bölgesi Çin'in kuzeybatısında yer almakta olup Yeni İpek Yolu Projesi'ndeki çok stratejik bir bölgedir. Çin her ne kadar "Batıyı Kalkındırma" stratejisiyle bölgenin ekonomik kalkınmasını büyük ölçüde başarmış gibi gözükse de bölgenin sosyal ve kültürel sorunlarını henüz çözememiştir. Amerikalı Asya uzmanı Tom Miller, *Dream of China Asian* adlı eserinde konuyu ayrıntılı ele almaktadır. Ona göre: Çin'in Asya Rüyasının gerçekleşmesinde Uygur Özerk Bölgesi bir sıçrama noktasıdır. Onun için bu bölgeye büyük yatırım yatırarak kara ve tren yollarını yaptı. Urumçi Orta Asya'daki en büyük ticaret merkezi haline geldi. Ancak bu gelişmişlikten bölgenin asıl sahipleri olan Uygurların da nasiplendiğini söylemek zordur. Çin Uygurların sosyal ve kültürel haklarını evrensel insan hakları çerçevesinde çözmek yerine Uygurların dilini, kültürünü ve dini inançlarını yaşamalarını yasaklayarak gerginliğin artmasına yol açmıştır. Çin ekonomik ve askeri gücüyle meseleyi çözmeye yolunu tercih ediyor. Ancak bu mümkün değil, tarihte henüz ekonomik ve askeri güç ile bir toplumsal sorunu çözebilen güç olmadı. Bunun için Rusya örneğini gösterebiliriz (Miller, 2017, s.57-72).

Yeni İpek Yolu Projesi'nin İşbirliği Öncelikleri

Mayıs 2017'de Pekin'de düzenlenen İpek Yolu Formunda Yeni İpek Yolu Projesinin İşbirliği öncelikleri şöyle beş başlık altında toplanmaktadır: Politikaların koordinasyonu, altyapı olanaklarının ve teknik standartların bütünleştirilmesi, ticaret engellerinin kaldırılması, finansal bütünlüğün sağlanması ve proje kapsamındaki ülkelerin kamuoyu desteğinin sağlanması.

Politika Koordinasyonunun sağlanması ile ülkelerarası işbirliğini arttırmak için iletişim mekanizmalarını geliştirmek, ülkelerin ortak çıkarları doğrultusunda hareket etmek, karşılıklı siyasi güveni tazelemek ve yeni işbirlikleri için gerekli adımların atılması hedeflenmektedir.

Altyapı olanaklarının ve teknik standartların bütünleştirilmesinde Kuşak ve Yol güzergahında bulunan ülkeler altyapılarının birbirine bağlanma birliğini geliştirmek, teknik standart sistemlerini uyumlaştırmak ve uluslararası ulaşım kanallarını inşa etmek için birlikte çalışmak istenmektedir.

Ticaret engellerinin kaldırılması derken Kuşak ve Yol güzergâhında bulunan ülkeler arasında serbest ticaret bölgeleri kurularak, gümrük prosedürlerinin ortaklaştırılması hedeflenmektedir (Ergünsü, 2017, s.101).

Finansal birliğin sağlanması için yatırım finansal sistem kredi bilgi sistemi kurularak Asya'da finansal işbirliğinin arttırılması düşünülmektedir. Bunun için İpek Yolu

fonu, Asya Altyapı Yatırım Bankası, BRICS Kalkınma Bankası¹, Şanghay İşbirliği Organizasyonu gibi oluşumlar aracılığı ile İpek Yolu güzergâhındaki ülkelere finansal olanaklar sağlanması, kuşak ve yol ülkeleri arasında döviz takasının ölçeği ve kapsamının genişletilmesi ve Asya’da bir tahvil piyasası oluşturmak planlanmıştır.(http://www.bbc.com/turkce/ekonomi/2014/07/140715_bric_imf Erişim:22.12.2017).

Proje kapsamındaki ülkelerin kamuoyu desteğini sağlamak amacıyla, kültürel ve akademik değişimin yanı sıra ortak yönetilen okulların kurulması, medya ve düşünce kuruluşları, parlamentolar ve siyasi partiler arasında işbirliğinin geliştirilmesi, kültür-sanat festivalleri, kitap fuarlarının düzenlenmesi, turizm hareketliliğinin artırılması gibi hedefler öngörülmektedir.

14-15 Mayıs 2017’de Pekin’de yapılan İpek Yolu Forumu’nda Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip ERDOĞAN, “*Yeni İpek Yolu Projesi kapsamındaki ülkelere vatandaşlarının hayat standartlarının artması*”ndan bahsederken, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, “*Projenin küresel ekonomi için itici rol oynayacağı*”nın üzerinde durur. Ev sahibi ülke Çin’in Devlet Başkanı Xi Jin-ping ise “*Projenin güvenlik ve finans bağının güçlendirilmesini*” ortaya koyarak katılımcı ülkelerle bir güvenlik koordinasyon mekanizması kurulmasını gündeme getirir. Çin’e göre güvenliğin sağlanması Yeni İpek Yolu Projesinin hayata geçirilmesinde olmaz şartlardandır. Çin güzergâh ülkelerinde kendince tehdit olarak görülen unsurları ortadan kaldırmadan altyapı yatırımlarının yapılamayacağını ve istediği sonucu alamayacağını savunuyor. Projenin mimarı ve en büyük yatırımcısı olduğu için Çin, sahip olduğu ekonomik gücünü de kullanarak diğer ortakları güvenliği sağlama konusunda ikna etmiş gözüküyor. Çin’in kaygı duyduğu tehdit unsurların Kuşak üzerindeki Uygur Özerk Bölgesi ile Yol üzerindeki Arakan olacak ki güvenlik konusundaki uzlaşmadan sonra bu iki bölgede alınan haddinden ziyade güvenlik tedbirleri bölgede yaşayan Müslümanlara yönelik baskı ve şiddetin bir insanlık dramına dönüştüğüne şahit oluyoruz (<https://uk.investing.com/news/world-news/china-s-xi-calls-for-greater-counter-terrorism-cooperation-with-turkey-173119> Erişim:22.12.2017).

1 BRICS Kalkınma Bankası, 2013’te Brezilya’nın Fortaleza kentinde İkinci Dünya Harbi’nden sonra IMF ile Dünya Bankası ekseninde kurulan küresel finans düzenine karşı daha fazla söz sahibi olmak için Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika olmak üzere kalkınmakta olan altı ülkenin birlikte kurduğu bir bankadır.

14-15 Mayıs 2017 tarihlerinde Pekin’de yapılan ve çok sayıda devlet/ hükümet başkanı ve uluslararası örgüt temsilcisinin katıldığı İpek Yolu Forumu, Çin Halk Cumhuriyeti’nin tüm dünyaya gücünü sergilemesinin yanı sıra ülkenin artık yeni bir çekim merkezi oluşunu da simgelemektedir. Çin devlet başkanı Xi Jin-ping’in Forum açış konuşması adeta Yeni İpek Yolu Projesinin neye, niçin, nasıl yöneldiği ve başladığı dört yıl içinde nelerin başarıldığını özetleyen bir konuşmaydı (习近平在“一带一路”国际合作高峰论坛开幕式上的演讲 (全文) 2017年05月14日, 来源: “一带一路”国际合作高峰论坛官方网站). Çin Cumhurbaşkanı Xi Jin-ping’in konuşmasında şu 4 husus üzerinde durmaktadır:

(1) Tarihi İpek Yolu’nun Yeniden Canlandırılması

Xi Jin-ping’e göre tarihi İpek Yolu Asya, Afrika ve Avrupa arasında barış ve işbirliğini, karşılıklı öğrenmeyi ve yararı sağlamıştı. Tarihi İpek Yolu’nun yalnızca malların değil, bilginin, inançların ve kültürlerin de uygarlıklar arasında dolaşımına olanak vermişti. Yeni İpek Yolu Projesi de 21. yüzyılda aynı amaca hizmet edecektir.

(2) Projenin başladığı yıldan bugüne kadar elde edilenler ve yapılacak olanlar

- Çin’in Orta Asya ülkelerinden ithal ettiği tarımsal ürünleri gümrükten çekme süresi %90 oranında kısaldı.
- 2014-2016 döneminde Çin ile Proje kapsamı alanındaki ülkeler arasındaki toplam ticaret 3 trilyon dolara, Çin’in bu ülkelerdeki yatırımı ise 50 milyar dolara ulaştı. Çinli şirketler, 20 ülkede 56 ekonomik işbirliği bölgesi kurdu.
- Asya Altyapı ve Yatırım Bankası’na, Bir Yol Bir Kuşak güzergâhındaki ülkelerindeki 9 projeye 1.7 milyar dolar kredi sağlandı; İpek Yolu Fonu 4 milyar dolar tutarında yatırım yaptı. Çin her yıl proje kapsamındaki ülkelerinden 10 bin kişiye Çin bursu verdiği gibi Çin yerel yönetimleri de özel bir İpek Yolu Bursu oluşturdu (Sezen,2017).

(3) Yeni bir Uluslararası düzenin kurulması meselesi

Projenin barışçıl ve istikrarlı bir çevre gerektirdiğini vurgulayan Xi Jin-ping’e göre “*Yeni İpek Yolu Projesi dünya barışı, milletlerin refah ve huzuru yenilik ve farklı uygarlıklar arasında bağlantı için inşa edilmesi gerekir*”. Bunların gerçekleşmesi için kazan-kazan işbirliğine dayanan, ülkelerin egemenliğine, onuruna, toprak bütünlüğüne, kalkınma modeline, toplumsal sistemine, temel çıkarlarına ve ana kaygılarına saygı duyulan yeni bir uluslararası düzen kurulmalıdır (<http://beltandro-adforum.org/n100/2017/0514/c24-407.html>,Erişim:24.12.2017).

20.Yüzyıla bakacak olursak, İkinci Dünya Harbi’nden sonra Avrupa’nın bir güç merkezi olarak dünya politikası sahnesinden çekilmesinden sonra dünya kesin çizgiyle ABD ve Sovyetler Birliği’nin çevresinde *İki Kutuplu* bir nitelik kazanmıştı. ABD ve Sovyetler Birliği liderliğindeki Doğu ve Batı blokları arasında görülen siyasi, askeri, ekonomik ve teknolojik alanlardaki çatışmaya *Soğuk Savaş* dendi. Bu süreç 1947’den 1991’e kadar devam etmişti. Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla soğuk savaş dönemi sona ermiş, dünya ABD’nin liderliğindeki tek kutuplu dünya

düzenine doğru gidiyordu. Eski Sovyetler Birliği'nin etkisi altındaki Doğu Avrupa ülkeleri bağımsızlıktan sonra siyasi bakımdan Avrupa Birliği'ne, askeri idare bakımından NATO'ya bağlanarak tamamıyla ABD'nin etkisi altına girmişti. Bu başta Rusya ve Çin'i rahatsız etmeye başlamış, tek kutupluluktan çok kutuplu bir dünya yaratma girişimlerinde bulunmalarına sebep olmuştu. Çin'in Şangay kentinde temeli atılan Şangay İşbirliği Örgütü tek kutuplu dünya düzenine karşı atılan bir adım idi (Yardımcıoğlu, Koçarlan, 2012, 165-166). Çin sahip olduğu ekonomik gücü, Birleşmiş Milletlerdeki daimi üyeliği, Nükleer gücü ve Şangay İşbirliği Örgütü'ndeki liderlik konumundan yararlanarak Asya'da en büyük güç olarak ABD'ye karşı Dünya siyasetindeki etkisini arttırmak için kolları sıvadı. ABD'nin Ortadoğu ve Afganistan'daki insan haklarını ayaklar altına alan girişimleri ve bölgeye demokrasi getirmedeki başarısızlığı dünya kamuoyunda bir anti Amerikancılığın gelişmesine sebep olmuştu. Çin bu fırsattan yararlanarak ekonomik ve yumuşak gücüyle gitgide dünyadaki etkisini arttırmakta idi. Türk kamuoyunun da içinde bulunduğu dünya kamuoyunun bir kısmı ABD liderliğindeki tek kutuplu bir dünyaya karşı çok kutuplu bir dünyanın oluşmasında tarihte hiçbir demokrasi tecrübesi olmayan, ekonomi bakımından kalkınması ve insanların refah seviyesinin artmasına rağmen insan hakları konusunda bir türlü ilerleyemeyen, kurulduğundan buyana tek partili rejimle yönetilmekte olan Çin'i âdete bir kurtarıcı olarak görmeye başlamışlardı.

Aslında Çin'in Asya'ya hükmederek ABD ile rekabet etmeyi hedeflediğini söylersek yanılmış olmayız. Her ne kadar Çin'in asıl amacı bu olsa da onu gerçekleştirecek NATO gibi bir askeri güce ve teknolojik donanımına sahip değildir. Onun için Çin Asya Rüyasını gerçekleştirmek için ekonomik gücüyle yumuşak gücü kullanmaya karar verir. Böylece asrın ekonomik ve kültür projesi olarak adlandırılan Yeni İpek Yolu Projesini başlatmıştı. Bu projeye dâhil olan ülkelerin Çin'in ekonomik yardımına muhtaç olmaları Çin'e önemli ölçüde kolaylık sağlamış durumdadır.

(4) Çin yeniden bir imparatorluğa mı doğru gidiyor?

Çin'in dünyanın ikinci büyük ekonomik güç haline gelmesi, başta Afrika Kıtası olmak üzere birçok coğrafyaya sermaye ve yatırım ihracını artırması, Asya'da yeni bir sömürgeci güç mü doğuyor tartışmalarını da beraberinde getirdi. Yeni İpek Yolu gibi hayli iddialı bir projenin gündeme getirilmesi, bu tartışmaları yeni boyuta taşıdı. Çin'in söz konusu projesine kuşkuyla bakan kesimler bu girişimi "Çin'in Marshall Planı" olarak adlandırmakta ve Çin'in ekonomik gücünü kullanarak Asya'daki hegemonyasını arttırmak istediğini ve bu projeye Çin'in yenedünya düzeninde ege-men bir güç haline geleceği endişesini taşımaktadırlar. Xi Jin-ping konuşmasının son bölümünü Çin'in dış politikasının beş ilkesine² (<https://baike.baidu.com/item/中国外交政策> Erişim:25.12.2017) dayandırarak bu kuşkuyla gidermeye çalışsa da uluslararası gözlemciler Çin'in bu projesine kuşku ile bakmaktadır.

2 Ülkelerin toprak bütünlüğüne ve egemenliğe saygı, işlerine karışmama, karşılıklı yarar için eşitlik ve işbirliği, karşılıklı saldırmazlık ve barış içinde birlikte yaşama.

Her ne kadar Çin, Bir Kuşak Bir Yol Projesinin karşılıklı çıkara, saygıya ve kazan-kazan ilişkisine dayalı bir işbirliği vadetmekte ise de Asya, Afrika ve Avrupa kıtalarındaki 65 ülkeyi kapsayan ve 21 trilyon dolar tutarında yatırım öngören projenin tümüyle yaşama geçirilmesi kolay olmayacak gibi görünüyor. Bu üç kıta gelişmişlik düzeyleri, ekonomik-politik düzenleri, kültürel yapıları açısından farklılıklar gösterdiği gibi her ülkenin sosyo-ekonomik ve politik koşulları, beklentileri, çıkarları farklıdır. Diğer yandan, Yeni İpek Yolu Projesinin kapsama alanındaki ülkeler arasındaki sorunlar ve anlaşmazlıklar devam etmektedir.

Yeni İpek Yolu Projesi Çerçevesinde Türkiye'nin Orta Koridor Girişimi

Türkiye tarihi İpek Yolu'nun yeniden canlandırılması hususunda 1990'lı yıllarda önemli girişimde bulunmuştu. 1997 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen ve 26 ülkenin katıldığı "İpek Yolu 2000" adlı konferansa katılan dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, "Konferansın Batı'dan Doğu'ya uzanan Modern İpek Yolu Rüyası için bir mihenk taşı olacağı"ni belirttikten sonra "Demir Perdenin kalkmasıyla İpekyolu, birleştirdiği insanlar arasında barışın ve ortak refahın gerçekleşmesini sağlayacak yeni fırsatları, yeni potansiyelleri ve yeni umutları beraberinde getirerek, dünya sahnesine bir kez daha çıkmaktadır" diyerek Yeni İpek Yolu'nun canlandırılmasının önemine değinmişti (<http://www.hurriyet.com.tr/demirel-ipekyolu-bu-kez-batidan-doguya-uzanacak-39264642>, Erişim: 27.12.2017). Konferanstan sonra Türkiye Yeni İpek Yolu girişiminin gerçekleşmesi yolunda çok önemli adımlar atarak, 2000'li yılların başından buyana gümrüklerarası işbirliğine yönelik kervansaray projesini, Marmaray'ı, Avrasya tüp geçit projesini, Yavuz Sultan Selim köprüsünü, İstanbul'da hala yapımı devam eden üçüncü havalimanı, üç katlı tüp geçit projesini, Zonguldak'taki Filyos, kuzey egedeki Çandarlı ve Mersin Limanları inşası ile Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlayan Kars-Edirne hızlı tren projesi gibi projelerin bir kısmını tamamladı bir kısmını ise tamamlamak için hızlı adımlarla ilerlemektedir.

Türkiye İpek Yolu'nun yeniden hayata geçirilmesi için başlattığı Orta Koridor Projesi ile Orta Asya Türk cumhuriyetleri ile olan bağlarını güçlendirmeyi ve Asya pazarına daha hızlı ve ucuz yollardan ulaşmayı hedeflemekte ve uluslararası sistemin güç merkezinin ABD'nin başını çektiği Atlantik ekseninin tek elinden çıkarak dünya ekonomik gücünün Asya'ya kaydığı bir dönemde bölgedeki ağırlığını ortaya koymasının önündeki ulaşım sorununu çözmek istemektedir.

Orta Koridordaki Deniz Yolu taşımacılığında Hazar Denizi üzerinden Azerbaycan'ın Bakü, Türkmenistan'ın Türkmenbaşı ve Kazakistan'ın Aktau limanlarının kullanılması planlanmış olup daha sonra buna Azerbaycan'ın Alat limanı ile Kazakistan'ın Kuryk limanının da eklenmesi düşünülmektedir. Böylece Orta Koridor Rusya üzerinden giden Kuzey Koridor ile İran üzerinden giden Güney Koridordan zaman ve maliyet açısından daha avantajlı olacaktır. Uzmanlara göre Orta Koridor kullanıldığı takdirde 7000 km'lik bir yol kısalmış olacak. Çin'den yola çıkan bir yük gemisi yaklaşık 40 günde hedefe ulaşırken Orta Koridorun devreye girmesiyle Çin'den trenle gelecek olan yük yaklaşık iki haftada hedefe varmış olacak. Bu açıdan Orta Koridor Projesi Asya ile Avrupa arasındaki güzergâhta bulunan bütün ülkeler için son derece önemli.2016 yılında 515 Milyar Euro olan Avrupa ile Çin arasındaki ticaret hacminin bir bölümünün bu güzergâhtan yapılacağı göz önünde bulundurulduğunda Orta Asya Türk cumhuriyetler ile Türkiye için çeşitli ekonomik fırsatlar doğacaktır.

Orta Koridor Girişimi çerçevesinde yürütülmekte olan işbirliği kapsamında 3 Ekim 2009'da kurulan Türk Konseyine üye ülkelerin (Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan) Ulaştırma Bakanları arasında bir ortak işbirliği protokolü imzalanmıştır. Ayrıca Bakü, Aktau ve Samsun limanları arasında kardeş liman ilişkisi tesis edilmiştir. Türk Konseyi üye ülkeleri arasında "Uluslararası Kombine Yük Taşımacılığı Anlaşması" taslağı üzerinde çalışmalar devam etmektedir. Öte yandan İpek Yolu veri Bankası ve bölge ülkeleri ile İpek Yolu bağlamında yapılabilecek işbirliğinin geliştirilmesi için çalışmalar devam etmektedir (Ergünsü, 2017, s.109).

Türk-Çin İlişkileri bağlamında Orta Koridor Girişimi

Avrupa ve Asya kıtalarını birbirine bağlayan ülke olarak Türkiye, Yeni İpek Yolu Projesi'nde çok önemli bir konumdadır. Türkiye yalnızca coğrafi açıdan değil, her iki kıtaya kurduğu ekonomik ve kültürel ilişkileri açısından da önemli bir köprü ülkedir. 1945 sonrası ABD öncülüğünde kurulan Batılı kapitalist sistemin içinde yer alan, AB'ye adaylık süreci halen devam eden ve üye olmasa da Avrupa'yla hayli iç içe geçmiş olarak görünen Türkiye aynı zamanda Kafkasya ve Orta Asya ülkelerinin birçoğuyla tarihsel ve kültürel bağlara sahiptir. Bu özellikleri ile Türkiye, Bir Kuşak Bir Yol hattının önemli koridorlarından biridir. Türkiye'nin kendi doğusundaki toplumlara, çoğu zaman Batının ürettiği bilgi ve bakış açısıyla baktığı bir gerçektir. Projenin insanlararası ilişkileri güçlendirmeye yönelik hedefleri, iki ülkenin toplumsal ilişkilerindeki bu mesafeyi gidermek açısından bir fırsattır. Türkiye'nin yüzeysel ve önyargılara dayalı algıları ortadan kaldırarak, karşılıklı anlayış, hoşgörü ve saygıya dayalı yeni bir ilişki ağının kurulmasına aracılık etmesi, projenin en önemli toplumsal çıktısı olacaktır.

Orta Koridor ile Türkiye`den demir yolu ile Gürcistan, Azerbaycan, Hazar Denizi üzerinden feribot ile Türkmenistan, Kazakistan ve Uygur Özerk Bölgesinin başkenti Urumçi üzerinden Çin`in tarihi başkenti ve eski İpek Yolu`nun başlangıç noktası olan Xi`an şehrine uzanan bir koridorun oluşturulması planlanmaktadır. Ancak bunun gerçekleşmesi için iki ülkenin ilişkilerinin gerçekçi ve samimi bir zeminde gelişmesi lazım.

Türkiye ile Çin arasındaki resmi ilişkiler 1971`de başlamış olsa da Türkler ile Çinliler arasındaki ilişkiler bin yıllar öncesine dayanır (辭宗正, 1992, s.5-10). Günümüzde Türkiye ile Çin arasındaki üst düzey ilişkiler 1980`li yıllarda başlamış olsa da ilişkilerin ekonomik ve siyasi alanlarda ivme kazanması 2000`li yıllarda olmuştur.

Türkiye İstatistik Kurumunun rakamlarına göre 2016 yılında Türkiye Çin`den yaklaşık olarak 25 milyar dolar ithalat yaparken, Çin`e sadece 2.3 milyar dolarlık bir ihracat gerçekleştirmiştir.2013 yılından itibaren Türkiye`nin ihracatı kademeli olarak azalırken ithalatının ise aynı seviyelerde seyretmesi Türk-Çin ilişkilerindeki bir dengesizliği göstermektedir. Resmi rakamlara göre 2013`ten bu yana Çin`e ihracatta kademeli olarak bir azalma yaşanırken, aksine ithalatta rakamlar aynı seviyelerde kalmıştır. Türkiye ihracat ve ithalat arasındaki bu yüksek fark sürdürülebilir olmaktan çok uzak olduğunu, bunun için ihracatın en azından ithalatın yarısı oranına çıkartılması gerektiğini ve Çin`in pazarını Türk ürünlerine daha fazla açması gerektiğini talep etmektedir.

Yeni İpek Yolu Projesi`nin çok önemli iki ülkesi olan Türkiye ve Çin ilişkilerinin sağlam zeminde gelişmesi projenin başarıya ulaşması açısından son derece önemlidir. Fakat Çin Türkiye`nin bölgesinde büyük ticaret ortağı olmasına rağmen, ticaret dengesi giderek artan ölçüde Türkiye aleyhine bozulmaktadır. Yatırımlar açısından da benzer bir durum söz konusudur. Her iki ülkenin sermaye gücü, ticari kapasitesi arasındaki aşılması güç farklılıklar, tümüyle dengeli bir ticaret hacmi hedefini hayli güçleştirse de, Yeni İpek Yolu Projesi daha adil ve dengeli bir ticari ilişkiye zemin hazırlaması beklenilmektedir. Ayrıca, proje altyapı yatırımlarının Türkiye`nin hem Avrupa hem de Kafkasya ve Asya ülkeleriyle olan ticari ilişkilerini kolaylaştırması da öngörülebilir. İki ülke arasındaki ana sorunlardan biri de, her iki toplumun birbirlerini yeterince tanımaması ve birbirine önyargılı olmalarıdır. Bağımsız kuruluşlarca yapılan anketler sonucu bunu gösteriyor.

Türkiye tarafından ortaya konulan “Orta Koridor” Yeni İpek Yolu Projesi`nin önemli bir parçasını oluşturmakta olup, Çin`den yola çıkan bir trenin Orta Koridor üzerinden Londra`ya ulaşması hedeflenmektedir. Dünya nüfusunun yaklaşık 63%`nü kapsayan ve güzergâhtaki 65 ülkeyi ilgilendiren, yaklaşık 21 trilyon dolarlık bir ekonomiyi hedefleyen söz konusu projenin asrın en büyük projesi olduğu ve gerçekleştiği takdirde insanlığa refah ve huzur getireceği iddia edilmektedir.

Türkiye-Çin ilişkilerinin gelişmesinde önemli bir itici güç, iki ülkenin tarihi İpek Yolu`nun yeniden canlandırılması konusunda istekli olmalarıdır. Bu amaç doğrultusunda Orta Koridor`un Yeni İpek Yolu Projesinin bir parçası olması için Türkiye`de hukuki zemin oluşturulmuştur. Türkiye`nin coğrafi konumu, Avrupa, Ortadoğu, Orta Asya, Afrika ülkeleri ile tarihi ve kültürel bağlarının bulunması Çin açısından Türkiye`nin cazip bir ülke olarak görülmesine sebep olurken, Türki-

ye için de İpek Yolunun yeniden canlandırılmasında Çin ile yapılacak işbirliğinin ikili ticari ilişkilerdeki dengesizliğin azaltılması, Çin'den fazla yatırım ve turist gelmesi, teknolojinin paylaşılması Orta Asya'daki Türk cumhuriyetleri ile olan bütün ilişkilerin daha da iyi olması ve büyüyen Asya pazarından hak ettiği yeri almak önem arz etmektedir.

Yeni İpek Yolu Projesi'nin Önündeki Sorunlar ve Gerçekler

Yeni İpek Yolu Projesinin gerçekleşmesi önünde ciddi sorunların ve zorlukların olduğu muhakkaktır. Yeni İpek Yolu Projesinin önündeki sorunların önemli bir kısmı Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın savunduğu ve Türkiye'nin önemli görevler üslendiği Orta Koridor Projesi güzergâhındaki bölgelerde yoğunlaşmaktadır. Bu sorunların başında küresel sorunlar olmak üzere bölgesel sorunlar, proje kapsamına giren ülkelerin iç sorunları, ülkelerin birbirileri arasındaki güven sorunu, bölgelerdeki ve ülkeler içindeki istikrar sorunları, ülkelerin kalkınmadaki farklılıkları, Çin'deki devlet destekli yatırımcı şirketlerin önüne çıkacak zorluklar ve iletişim sorunları gibi sorunlar gelmektedir.

Yeni İpek Yolu Projesinin itici gücü olacak olan Çinli şirketlerin ciddi bir bölümü henüz uluslararası tecrübeye sahip değildir. Çin şirketlerinin uluslararası serbest ticaret kuralları, uluslararası yönetim standartları ile ilgili bilgi eksikleri olduğu gibi proje onaylama, şeffaflık, finansal altyapı gibi konularda eksikleri, işletme noktasında esnek olamama gibi sorunları devam etmektedir. Çin menşeli birçok girişimciler epeydir yurt dışında faaliyet gösteriyor olsa da, bir bölümü çalıştıkları ülkelerin kültürü, gelenekleri, dinleri hakkında yeterince bilgiye sahip değildirler. Ayrıca bu firmalar yerel halkı çalıştırmak yerine Çin'den kendi işçilerini getirdiklerinde, faaliyet gösterdikleri ülkelerde endişeye neden olarak zaman zaman halk ve devlet yöneticileri tarafından istenmeyen firmalar konumuna düşebilmektedirler.

Söz konusu proje Çin'i sadece Asya'da bölgesel bir egemen güç olmanın ötesine taşıyan ve Xi Jin-ping'in de uzun yıllardır kurguladığı ABD karşısında eşit temelli bir küresel güç olma vizyonunun yansıması olarak değerlendirilebilir. Zira böyle bir ihtimalin karşısında ABD'nin ilk dengeleme çabalarından biri, Asya'da Hindistan-Japonya ikilisi ile gün geçtikçe artan bir yakınlaşma yaratılması ile geldi ki Tillerson da bu yakınlaşmaya Avustralya'nın da davet edilebileceğinin işaretlerini vererek Asya-Pasifik'teki dengeler vasıtasıyla Çin'in büyük vizyonu ya da stratejisi karşısında durmak için yapılabileceklerin ilk sinyallerini vermiştir. (<http://www.bolgepostasi.com/dunya/kusak-ve-yol-projesi-cinin-yeni-vizyonu-ve-turkiye-analiz-haber-h2500.html>, Erşim:27.12.2017).

Yeni İpek Yolu Projesi kapsamına giren ülkelerin Çin'in gizli bir gündeme sahip olup olmadığı endişesini taşıdığı da bilinen gerçeklerden biridir. Çin'de üretilen ucuz malların ülkelerin iç pazarlarını doldurması, halklarının Çin mallarından şikâyetçi olmaları zaten bölgedeki ülkelerin yöneticilerini zor durumda bırakıyordu. Bundan başka bölge ülkeleri Çin mallarının ülkelerindeki yerli üretimi de bitireceği endişesini taşımaktan başka ülkelerinin yer altı kaynaklarının Çin tarafından sömürüleceği endişelerini de taşıyor olmaları projenin gerçekleşmesindeki en büyük sorunlar olarak kabul ediliyor.

Yeni İpek Yolu Projesinin başarılı olması için kilit rol oynayacak olan Orta Asya'daki Türk Cumhuriyetlerinin konuyla ilgilenen yöneticileri ve uzmanlar Çin'in ülkelerindeki ekonomik gücü arttıkça daha çok Çinli işçilerin ve göçmenlerin ülkelerine geleceği, bunun toplumsal ve kültürel çatışmaların çıkmasına sebep olmakla birlikte yerel işletmecilerin de kaybetmelerine yol açacağı endişesini taşımaktadır. Kanaatimizce bu endişeleri taşımalarında haksız değiller. Çünkü Çin'in Uygur Özerk Bölgesindeki yönetimi Uygur Bölgesi'ndeki sorunlara demokrasi kuralları içerisinde çözüm bulma yerine karşılıklı askeri ve polis gücüyle bastırmayı tercih etmeleri, bölgenin dış dünya ile olan bağlantılarını güvenlik kaygısı içinde aşırı güç kullanarak kontrol etmeleri, bundan başka yine Çinli yatırımcı firmaların yerli teknik ve işçilerle çalışmak yerine kendi teknik elemanlarını ve işçilerini getirmeleri onların bu endişeleri taşımalarındaki önemli nedenlerden sadece birkaç tanesidir. Projenin önemli finansmanı ve planlayıcısı olan Çinli yetkililer ve uzmanlara göre Çin'in etki alanını genişletmesinden rahatsız olma nispeti son derece yüksek olan Orta Asya ve güneybatı Asya ülkeleri söz konusu projede önemli rol üstlenmeleri durumunda diğer bölgesel ve küresel güçlerle ilişkilerinin olumsuz yönde gelişeceği ihtimali yüksektir (<http://www.caj5.com/p-11859.html> Erişim:25.12.2017).

Yeni İpek Yolu kapsamına giren ülkeler arasındaki tarihten gelen çeşitli sorunlar, sınır anlaşmazlıkları, dini ve etnik çatışmalar, hala çözülemeyen Afganistan, Irak ve Suriye'deki sorunları da projenin gerçekleşmesi önündeki engellerdendir. Kendi içindeki dini ve etnik farklılıklardan kaynaklanan sorunları dünya kamuoyu vicdanını rahatlatarak bir şekilde çözemeyen Çin'in yukarıda bahsedilen bölgesel sorunların üstesinden gelmesi o kadar kolay olmayacak gibi.

Ancak yukarıda da belirtildiği gibi güzergâhtaki ülkelerin samimi bir şekilde çözmesi gereken ciddi sorunlar var. Projenin gerçekleşmesi önündeki bölgesel sorunları, ülkelerarası sorunları, ülkelerin iç sorunlarını evrensel insan hakları ve demokrasi kuralları içinde çözüme kavuşturmadan bölgede güven ve istikrar sağ-

lanamaz. Sorunların çözümünde yine Projenin lokomotif gücü olan Çin'e önemli görev düşüyor.

Modern İpek Yolu Projesi jeopolitik ve jeo-stratejik bir yol haritası olduğundan sabote edilmesi muhtemel görünmektedir. ABD'nin Modern İpek Yolu projesinin dışında kalması ve küresel sistemi etkileyeceğinden dolayı Uzak Asya'da, Orta Asya'da, Ortadoğu'da, Kafkaslar ve Doğu Avrupa'da projeyi sekteye uğratabilecek adımlar atması muhtemeldir.

Yeni İpek Yolu Projesinin iki önemli ülkesi olan Çin ile Türkiye ilişkileri tarihten gelen bir takım problemlerden dolayı hala sağlam bir zemine oturtulamamaktadır. Burada iki ülke toplumunun farklı katmanlarının birbirini yeterince tanımaması, tarihi sorunlardan kaynaklanan anlayış farkı, her ne kadar Türkiye'deki Türkler bin yılı aşkın Anadolu'da yaşamakta ve Batıyla bir bakıma entegre olmalarına rağmen Türk tarihi ve kültürünün temellerini Orta Asya'ya dayandırmaktadırlar. Tarihteki büyük Türk devletlerinin önemli bir kısmının bugünkü Uygur Özerk Bölgesini de içine alan coğrafyada kurulmuş olması ve bu devletlerin Türk Milli tarihinin bir parçası olması iki toplumun anlayış farklılıklarını ortaya çıkaran en önemli nedenlerdir. Ne Türkiye bu gerçekleri görmezlikten gelebilir ne de Çin Uygurların Türkiye ve Orta Asya Türk cumhuriyetleri ile olan soy ve din bağıını reddedebilir. Bu bakımdan Uygur meselesi Türkiye ile Çin arasındaki ilişkilerin en önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Türk toplumunun ezici çoğunluğu Çin yönetimi altındaki Uygur Özerk Bölgesinde hâlihazırda devam etmekte olan evrensel insan haklarına sığmayan uygulamalarını bir hukuk devleti ilkelerine bağlı olmayan baskıcı bir yönetim tarafından yapılan insan hakları ihlalleri olarak değerlendirmektedir (Öztürk, 2013, s.67-70). Çin ise Uygur meselesini "Türkiye'nin Kürt Meselesi" gibi "Çin'in İç Meselesi" (<http://www.dunvabulteni.net/haber/259199/kasgar-olavi-ve-cinin-uygur-meselesi>). Erişim:31.12.2017) olarak kabul etmede ısrar etse de bu iki mesele hem tarihi gerçeklik hem de bilimsel mantıkla baktığımız zaman tamamıyla bir birinden farklı konulardır. Kaldı ki Türklerle Kürtler bu coğrafyada Anadolu kapılarının 1071'deki Malazgirt Zaferiyle Türklere açıldığından beri bu coğrafyada aynı kaderi paylaşmış birlikte yaşamışlardır. Aralarında din ve mezhep farkı yoktur. Bundan başka yine Türkiye kendisine silahla karşı gelip vatani parçalamak isteyen sosyalist ve materyalist düşünceye sahip bir grup bölücülere karşı ülkesini savunduğunu iddia etmektedir. Türkiye Anayasasına göre Türklerle Kürtler eşit haklara sahiptir ve ırkından dolayı hiçbir ayrımcılığa tabi tutulmamıştır. Hâlbuki Uygur Bölgesi'nde ise durum bundan tamamen farklıdır ve Uygurlar ezelden beri o topraklarda yaşamış ve büyük devletler kurmuş bir halktır. Karahanlılar döneminde İslamiyet'i kabul eden Uygurlar yaklaşık 11 asırdan beri kendi vatanlarında İslam inancıyla yaşamaktadırlar. Bu açıdan baktığımızda Han Çinlileri ile Uygurların ırkı ve dini açıdan tamamen farklı olduğu ortaya çıkıyor. Dolayısıyla her iki ülke bu gerçekleri göz önünde bulundurarak ilişkilerini sürdürmelidirler. Bu iki ülke devlet adamları arasındaki güven sorununun çözülmesi, ilgili kavram ve politikalarda uzlaşma sağlanmaları, Yeni İpek Yolu Projesinin başarılı olması açısından hayati önem taşımaktadır.

Proje açısından sorun teşkil edebilecek bölgeleri ele alacak olursak başta 1949'dan beri Çin'in yönetimi altında olan kültür ve dini açıdan Orta Asya Türk Cumhuriyet-

leri ile Türki`de yaşayan halklarla aynı olan ve bu ülkelerle köklü tarih ve kültür bağlantıları olan Uygur Özerk Bölgesindeki sorun gelmektedir. Uluslararası basında yansıyan ve bölgeden gelen haberlere baktığımız zaman durum hiç iç açıcı değildir. Bölge Çin`in güven ve istikrarı sağlamak için uyguladığı aşırı kontrol ve baskı yüzünden dış dünyadan koparılmış ve bölge adeta derin bir sessizliğe bürünmüş durumdadır. Uluslararası basında Bölgedeki hükümetin Uygur Özerk Bölgesi`nde yaşayan Türk kökenli halkların gündelik normal yaşamlarını sürdürmelerine, tarihten beri yaşayıp geldiği kültürünü ve dini yaşamlarını yaşamalarına yönelik kısıtlamalar getirdiğine dair haberler git gide çoğalmaktadır³. Bölgenin Türkiye ile olan bağlantısının kesilmesi ve dünya basınına kapatılmış olması sağlıklı bilge edinmemizi zorlaştırmaktadır.

Türkiye`de Uygur Bölgesindeki akrabaları ile bağları olan ve ilişkilerini hala sürdürmekte olan yüzbinlerce kişi vardır. Bunların yakın çevreleri ve akrabalarını da eklediğimiz zaman sayılılar bir milyonu aşar. Kaldı ki Anadolu`da bölgedeki Türklerle gönül bağı olan milyonlarca insan vardır. Dolayısıyla bölgedeki sıkıntılar ve bu sıkıntılarla ilgili olarak bölgeden gelecek olan acı haberler bugün olmazsa yarın mutlaka bu insanların tepkisine yol açacak ve mevcut hükümetin Çin ile olan ilişkilerini zora sokacaktır.

Sonuç

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip ERDOĞAN`ın ifade ettiği gibi Yeni İpek Yolu Projesi gerçekleştiği takdirde “Ülkeler arasında ortak refah alanı oluşturmak” elbette mümkündür ama birilerinin refahını savunurken başka birilerinin ezilmesi ve göz yaşı dökmesine de göz yummamak lazım. Üstelik son yıllarda sayın cumhurbaşkanımızın liderliğindeki Türkiye`nin dünya mazlumlarının hamisi ve savunuculuğuna soyunduğu bir dönemde Türk halkıyla soy ve din bağı olan Uygur Bölgesinden gelecek olan feryat ve göz yaşları Türkiye`nin bu misyonuna gölge düşürebilir. Onun için iki ülke hükümetleri arasında yürütülecek politikalarda bu husus dikkate alınmalıdır. Yani Türkiye`nin ister Çin ile olan ilişkilerde olsun ister Orta Asya Türk cumhuriyetleri ile olan ilişkilerde olsun Uygur Türklerinin oynayacağı köprülük rolü görmezlikten gelinmemeli.

Türkiye ile Çin`in İpek Yolunun yeniden canlandırılması hususunda yapacakları işbirliği Bir Kuşak Bir Yol Projesinin başarıyla gerçekleşmesi açısından birçok fırsat yaratacağı muhakkaktır. Fakat yukarıda belirtildiği gibi iki ülke işbirliğinin sağlıklı yürütülmesinin önünde birçok sorunlar ve zorluklar mevcuttur. Sorunların çözülüp zorlukları aşmanın yolu her iki ülkenin kendi milli çıkarları doğrultusunda sorunları gerçekçi yaklaşımla çözüme kavuşturarak hükümetler ve halklar arasındaki güven sorununu ortadan kaldırmaktan geçer. Güven sorunu çözüldüğü zaman halklar ve hükümetler arasındaki ilişki bağları da kuvvetlenecek ve kalıcı sonuçlar elde edilecektir.

3 <https://freedomsherald.wordpress.com/2017/11/22/chinese-exiled-billionaire-guo-wengui-exposes-chinas-abuse-of-the-uyghurs/> (Erişim:30.12.2017), <https://freedomsherald.wordpress.com/2017/12/18/china-detains-uyghurs-in-nazi-style-camps/> (30.12.2017), <http://www.rfa.org/english/news/uyghur/camps-01032018155622.html> (Erişim 05.01.2018)

Kaynaklar

- AKKAYA Abdullah, (2014)*Strateji Yazıları-1:Milli Güvenlik Perspektifinden İç ve Dış Meseleler*, Ankara.
- ERGUNSÜ Umut, (2017) “İpek Yolu’nun Yeniden Canlandırılması ve Türkiye-Çin Halk Cumhuriyeti İşbirliğine Etkileri”, *TYB AKADEMİ (Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl 7 Sayı, 20, Mayıs.
- , (2016) “Why is China’s role in the Middle East growing?”, *Hürriyet Daily News*, 19 Şubat.
- ÖZTÜRK Gülnihal Altın, (2013), “Uluslararası Çatışma Bölgeleri: Doğu Türkistan Ve İnsan Hakları İhlalleri”, *Barış Araştırmaları Ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, Cilt.1, No.1.
- Ronald Coase, Ning-wang, (2015), *Çin Nasıl Kapitalist Oldu?* (Çev: İlkay YILMAZ), BigBang Yayınları:19, Ankara.
- SEZEN Seriyeye, (2017), “Bir Kuşak ve Bir Yol Projesi:21.Yüzyılın Yapı Taşı mı?”, *Dünya Gazetesi*, 21 Haziran.
- TEZCAN Mehmet, (2014), “İpek Yolu’nun İran Güzergâhu ve İpek Yolu Ticaretine İran Engellemesi”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitimi Dergisi*, Say:3/1
- YARDIMCIOĞLU Mahmut, KOÇARSLAN Hüseyin, (2012), “Çok Kutuplu Dünya’ya Doğru Şanghay İşbirliği Örgütü”, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt:2, Sayı:2.
- 习近平, 在“一带一路”国际合作高峰论坛开幕式上的演讲 (全文) 2017年05月14日, 来源: “一带一路”国际合作高峰论坛官方网站.
- 薛宗正、突厥史、中国社会科学出版社、北京 1992.
- 中华人们共和国外交部, 习近平在印度尼西亚国会的演讲 (全文)、2013-10-3
- 中国国家发展改革委、外交部、商务部: 《推动共建丝绸之路经济带和21世纪海上丝绸之路的愿景与行动》,2015年3月。(白光裕 编撰) .
- <http://www.dunyabulteni.net/haber/259199/kasgar-olayi-ve-cinin-uygur-meselesi>. (Erişim:31.12.2017).
- <https://www.amazon.com/Chinas-Asian-Dream-Empire-Building/dp/1783609249>, (Erişim:25.12.2017).
- http://://www.fmprc.gov.cn/web/ziliao_674904/zt_674979/dnzt_674981/qtzt/ydy1_675049/zyxw_675051/t1084354.shtml,
- <http://www.hurriyetaidailynews.com/why-is-chinas-role-in-the-middle-east-growing-95402> (Erişim:23.12.2017).
- <http://www.chinabusinessreview.com/economic-development-policies-for-central-and-western-china/>, (Erişim:23.12.2017).
- <https://www.amazon.com/Chinas-Asian-Dream-Empire-Building/dp/1783609249>, (Erişim:23.12.2017).
- http://www.bbc.com/turkce/ekonomi/2014/07/140715_bric_imf (erişim:22.12.2017)
- <https://uk.investing.com/news/world-news/china's-xi-calls-for-greater-counter-terrorism-cooperation-with-turkey-173119> (Erişim:22.12.2017).
- <http://beltandroadforum.org/n100/2017/0514/c24-407.html> (Erişim:24.12.2017).

<http://www.hurriyet.com.tr/demirel-ipekyolu-bu-kez-batidan-doguya-uzanacak-39264642>
(Erişim:27.12.2017).

<http://www.caj5.com/p-11859.html> (Erişim:25.12.2017).

<http://www.bolgepostasi.com/dunya/kusak-ve-yol-projesi-cinin-yeni-vizyonu-ve-turkiye-analiz-haber>,

<http://dergi.cicr.yalova.edu.tr/article/view/1010000013/1010000013>.

<https://freedomsherald.wordpress.com/2017/11/22/chinese-exiled-billionaire-guo-wengui-exposes-chinas-abuse-of-the-uyghurs/>.

<https://freedomsherald.wordpress.com/2017/12/18/china-detains-uyghurs-in-nazi-style-camps/> , <http://www.rfa.org/english/news/uyghur/camps-01032018155622.html>

<https://baike.baidu.com/item/中国外交政策> (Erişim:25.12.2017).